

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

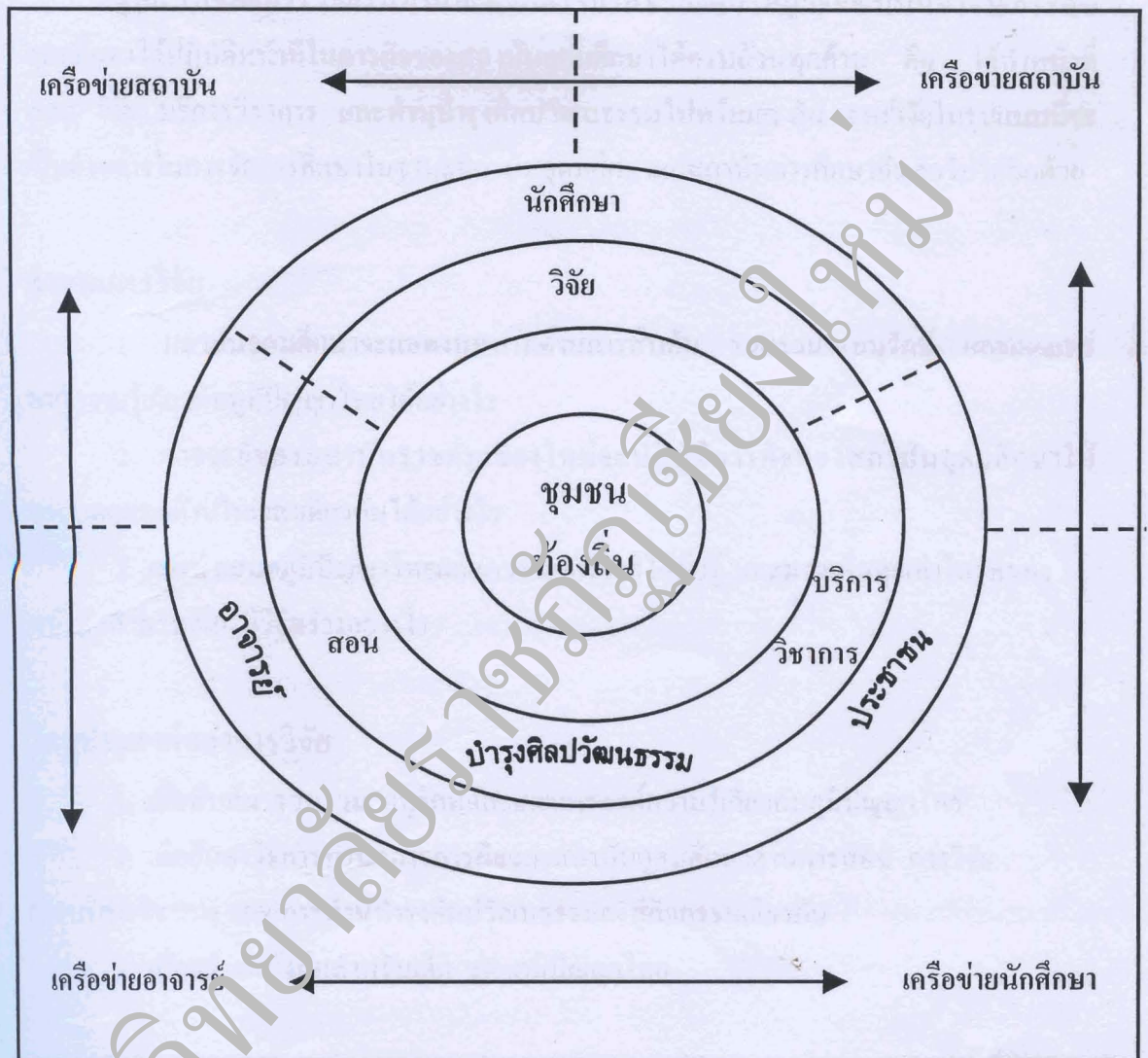
เมื่อนุษย์มารวมกันเป็นชุมชนน้อยใหญ่ มีการตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในสภาพแวดล้อมใดเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคนย่อมเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาตินั้น พร้อมกับปรับตัวและสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ โลกทัศน์ ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตอันสืบเนื่องจากการปรับตัวที่ได้สั่งสมปรับเปลี่ยนต่อเนื่องกันมา รวมทั้งการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชุมชนอื่นด้วยรวมเรียกประสบการณ์นี้ว่า “ภูมิปัญญา”

คนไทยมีความรู้ที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาไทย” มานานแล้ว หากไม่มีความรู้หรือภูมิปัญญาใดเลยคนไทยก็คงจะไม่สามารถสร้างบ้านแปงเมืองเป็นปึกแผ่นมาจนถึงปัจจุบัน แต่ด้วยกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้คนไทยบางส่วนตกอยู่ใต้อิทธิพลวัตถุนิยมจนมองข้ามความดีงามทางด้านจิตใจ โดยไม่เห็นคุณค่าทางศาสตร์และศิลป์ของชาติที่บรรพบุรุษได้สั่งสมดำรงรักษาสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน เมื่อคนไทยทั้งประเทศประสบปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจจนทำให้นักวิชาการหลายฝ่ายหันมาสนใจศึกษาค้นคว้ารวบรวมภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังปรากฏเป็นหลักฐานในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 (3) ที่ให้แนวคิดในการจัดการศึกษาว่าให้นำ “ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา” มาบูรณาการเป็นสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา และเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบในการนำนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอแล้ว ซึ่ง ประเวศ วะสี (2546 : 10) กล่าวเสริมความดังกล่าวข้างต้นไว้อย่างเฉียบคมว่า “ในกว่า 100 ปีที่ผ่านมาเราถูกรอบงำด้วยอารยธรรมของฝรั่งซึ่งเป็นอารยธรรมแห่งการแย่งชิง ต้องเข้าใจข้อผิดพลาดอย่างฉกรรจ์ของฝรั่ง และสลัดตัวไปสู่ความเป็นไททางปัญญา”

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมีภารกิจสำคัญหลายด้าน อาทิ ด้านจัดการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ด้านการวิจัย ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม และด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยกำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “ภายในปี 2550 ราชภัฏเชียงใหม่เป็นมหาวิทยาลัยท้องถิ่นในกำกับของรัฐ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มุ่งพัฒนาคนให้ถึงพร้อมด้วยปัญญาและคุณธรรม ใช้การวิจัย เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากลสร้าง

องค์ความรู้สู่ความเป็นเลิศ พัฒนาวิชาชีพครูและสร้างสรรค์ชุมชนเข้มแข็ง” แต่นโยบายของรัฐบาลปัจจุบันที่ต้องการเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนที่ต้องการเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาได้มีโอกาสศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามต้องการ ผนวกกับวิสัยทัศน์ของสถาบันข้างต้นที่ต้องการพัฒนาท้องถิ่น สถาบันราชภัฏเชียงใหม่จึงได้เปิดรับนักศึกษาจำนวนมากขึ้นทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ จึงเป็นสาเหตุให้คณาจารย์ของสถาบันต้องมีภาระงานสอนมากขึ้น ทำให้ไม่มีเวลาจะไปทำงานในภารกิจด้านอื่นๆ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นผนวกกับแนวคิดและนโยบาย “เรื่องการวิจัยแบบบูรณาการ” ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตราที่ 91 ส่วนหนึ่งที่ว่า “...สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัฐพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ” ความดังกล่าว รัฐบาลโดยการนำของ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้นำไปกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลพร้อมกับแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยแถลงนโยบายด้านการศึกษา (2544 : 20-21) ความตอนหนึ่งว่า “...ส่งเสริมให้เกิดเกิดบูรณาการทางการศึกษาศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมและกีฬา ในการให้การศึกษอาบรมแก่เด็กและเยาวชน” ผู้วิจัยจึงใช้แนวคิดนี้มาวางแผนแก้ปัญหาเรื่องคณาจารย์ของสถาบันไม่มีเวลาทำวิจัย บริการวิชาการสังคม และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยจัดวิธีการที่จะบูรณาการภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาคือสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ลงสู่กิจกรรมเดียวกัน โดยดำเนินการวิจัยแบบบูรณาการการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมลงในกิจกรรมเดียวกัน ดังแผนภูมิต่างนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยนำวิชา “การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก” ซึ่งเป็นวิชาที่นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการศึกษา โปรแกรมวิชาภาษาไทย ที่ผู้วิจัยสอนมาจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เข้ากับ “การบูรณาการการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนร่วมกันสร้างความรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาไทย ที่สืบค้นได้นำออกเผยแพร่ในรูปของ “หนังสือสำหรับเด็ก ชุด ภูมิปัญญาไทย” อันเป็นการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยตามเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้นและเพื่อแก้ปัญหาอาจารย์ของสถาบันราชภัฏไม่มีเวลาปฏิบัติภารกิจด้านการวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

รูปแบบของการวิจัยในทำนองดังกล่าวมานี้จะยังผลให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นอาจารย์ระดับอุดมศึกษาได้ปฏิบัติหน้าที่ในการกิจของสถาบันอุดมศึกษาได้ครบถ้วนทุกด้าน คือ ได้ทำหน้าที่สอน วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กัน งานวิจัยในรูปแบบนี้จะเป็นตัวอย่งในการจัดการศึกษาในฐานะสถาบันอุดมศึกษาแก่สถาบันการศึกษาอื่นต่อไปได้อีกด้วย

คำถามการวิจัย

1. สถาบันอุดมศึกษาจะแสดงบทบาทด้านการสืบค้น รวบรวม อนุรักษ์ และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยได้อย่างไร
2. อาจารย์ของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่จะปฏิบัติภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาให้ครอบคลุมทุกด้านในเวลาเดียวกันได้อย่างไร
3. การนำเสนอภูมิปัญญาไทยแก่เยาวชนของชาติให้รับรู้ และมองเห็นคุณค่าในรูปของหนังสือสำหรับเด็ก มีวิธีสร้างอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสืบค้น รวบรวม อนุรักษ์ และเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย
2. เพื่อศึกษาวิธีการบูรณาการภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาด้านการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมลงสู่กิจกรรมเดียวกัน
3. เพื่อสร้างหนังสือสำหรับเด็ก ชุด ภูมิปัญญาไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขต ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ
 - ประชากร ได้แก่ นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย ระดับปริญญาตรี ของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2544
 - กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย สาขาศิลปศาสตร์ หมู่เรียน ท.42.ศ4.01 ของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 29 คน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่
 - 2.1 วิชาการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก รหัสวิชา 1543501 หลักสูตรสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2543 จำนวน 2 หน่วยกิต

2.2 ภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นภาคเหนือ

3. ขอบเขตด้านวิธีการ ได้แก่

3.1 การบูรณาการการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการและการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมเข้าไปในกิจกรรมเดียวกัน

3.2 การทำเวทีชาวบ้านเพื่อนำสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการ พัฒนาภูมิปัญญา ของท้องถิ่นให้เข้มแข็ง คมชัดและยั่งยืน

3.3 การนำเสนอภูมิปัญญาไทยทางภาคเหนือให้แก่เยาวชนของชาติได้รับรู้และมองเห็น คุณค่าในรูปของหนังสือสำหรับเด็ก

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

“การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก” หมายถึง รายวิชาในหลักสูตรสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2543 รหัสวิชา 1543501 โดยมีคำอธิบายรายวิชาว่า “ความหมายของหนังสือสำหรับเด็ก ความมุ่งหมาย ลักษณะและหลักการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก โดยจำแนกประเภทของหนังสือสำหรับเด็ก เทคนิค การเลือกสรรเนื้อหา การวางโครงเรื่อง การสอดแทรกความคิดและคุณธรรมต่างๆ การจัดรูปเล่ม และภาพประกอบ การสำรวจหนังสือและบรรณสารสำหรับเด็ก การวิเคราะห์และประเมินคุณค่า หนังสือสำหรับเด็ก ฝึกจัดทำหนังสือสำหรับเด็กอย่างน้อย 1 เล่ม”

“ภูมิปัญญาไทย” หมายถึง องค์ความรู้ในด้านต่างๆ ของการดำรงชีวิตและการสร้างสรรค์ อารยธรรมของประชาชนทางภาคเหนือของไทย โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนที่เรียนวิชา “การสร้างหนังสือสำหรับเด็ก” กับผู้วิจัย

“การบูรณาการ” หมายถึง การหลอมรวมการเรียนการสอนวิชาการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก การบริการวิชาการ เรื่อง ภูมิปัญญาไทย การทำนุบำรุงวัฒนธรรมไทยด้านภูมิปัญญา และ การทำวิจัยเป็นกิจกรรมเดียวกัน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลในด้านองค์ความรู้

1.1 ได้องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาไทยของท้องถิ่นภาคเหนือ ที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปสืบค้น

1.2 สมาชิกของแต่ละชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการสืบค้นองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาไทย

ได้อย่างน่าเชื่อถือ

1.3 ได้สร้างและปลูกฝังค่านิยมไทยแก่สมาชิกในชุมชนและเยาวชนของชาติให้เห็นคุณค่าเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย และพร้อมที่จะช่วยสืบทอด อนุรักษ์ให้ยั่งยืนตลอดไป

1.4 ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็ก โดยเฉพาะวิธีการสร้างหนังสือสำหรับเด็ก

1.5 ได้วิธีการบูรณาการภารกิจของสถาบันอุดมศึกษาด้านการสอน งานวิจัย ด้านบริการวิชาการแก่สังคมและด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมลงสู่กิจกรรมเพื่อนกัน อันยังผลให้อาจารย์ของสถาบันได้ปฏิบัติภารกิจครบทุกด้าน

2. ผลในด้านการพัฒนา

2.1 ได้พัฒนาเยาวชนกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งในด้านทักษะการเขียนหนังสือสำหรับเด็กและในด้านจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น รักท้องถิ่น ตลอดจนพร้อมที่จะร่วมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ให้ยั่งยืนตลอดไป

2.2 ได้พัฒนาภูมิปัญญาไทย 29 เรื่อง เพื่อนำออกเผยแพร่ให้เยาวชนได้อ่านได้ศึกษากันทั่วประเทศ

2.3 ได้มีส่วนสนับสนุนให้สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ได้ทำหน้าที่เป็น “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น” ได้อย่างแท้จริง

2.4 ได้พัฒนารูปแบบการวิจัยแบบบูรณาการภารกิจของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาไว้เผยแพร่แก่สังคมวิชาการต่อไป

3. ผลผลิตที่ได้รับ

ได้หนังสือสำหรับเด็ก ชุด ภูมิปัญญาไทยภาคเหนือที่มีคุณภาพออกเผยแพร่แก่เยาวชนไทย จำนวน 29 เล่ม (เรื่อง)